

BESLUT

2017-11-27

Dnr: 17/00463

SAKEN

Ekot, P1, 2017-02-07, kl. 6.00, 7.00, 8.00 och 9.00 samt *P1-morgon*, 2017-02-07, kl. 5.30, inslag om tortyr och avrättningar i syriska fängelser; fråga om opartiskhet och saklighet samt mediets genomslagskraft

BESLUT

Inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet eller bestämmelsen om radions särskilda genomslagskraft.

INSLAGEN

Inslagen i *Ekot* handlade om en Amnesty-rapport om tortyr och avrättningar av fångar i det syriska fängelset Saydnaya.

Inslagen i Ekot

Inslaget kl. 6.00 påannonserades enligt följande.

Skräckrapport om tusentals avrättade fångar i Syrien.

Därefter berättade nyhetspresentatören bland annat att en ny rapport från Amnesty International, med titeln ”Slakthus”, uppgav att uppemot 13 000 fångar hängts av den syriska regimen sedan revolten inleddes år 2011 vartefter följande sades.

(Nyhetspresentatör) – Vår korrespondent har läst rapporten som innehåller fasansfulla uppgifter. (Korrespondent) – Hängningarna i Saydnaya-fängelset äger rum på måndagar och onsdagar skriver Amnesty. Alltid mitt i natten. De som ska hängas vet inte vad som väntar utan tror att de ska förflyttas till en annan anstalt. I stället förs de ner i en källarcell där de misshandlas före hängningen. De har ögonbindel på sig under hela processen och vet inte om att de ska dö förrän de känner snaran runt halsen. En före detta domare som bevitnat hängningarna berättar för Amnesty att vissa av fångarna inte dör för att de inte väger tillräckligt. Då plockas de ner av en assistent till befälet som bryter nacken av dem. Fångar som suttit i celler ovanför avrättningsplatsen vittnar om hur de kunnat lägga örat mot golvet och hört ljuden underifrån. Ett slags

gurglande kvävningssljud. Upp till femtio personer kunde hängas under en natt. Deras kroppar fördes sedan bort på lastbilar för att dumpas i massgravar. Deras familjer underrättades inte. Enligt Amnesty genomgår fångarna summariska rättegångar inför en militärtribunal, överläggningarna kan ta en till två minuter och domarna baseras på erkännanden som tvingats fram under grym tortyr där fångar till exempel tvingas våldta varandra, äta mat som kastats in på cellgolv täckta av blod och var. Fångarna har inte tillgång till advokat, de flesta är så kallat försvunna, de hålls fängslade i hemlighet avskurna från sina familjer. (---) Slutsatsen är att det pågår en utrotningskampanj emot dissidenter i Syrien med krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. Amnesty International uppmanar FN att omedelbart inleda en oberoende undersökning och kräver att Ryssland och Iran sätter press på den syriska regimen att stoppa mördandet.

Inslaget kl. 7.00 påannonserades enligt följande.

Tusentals fångar ska ha avrättats på ökänt syriskt fängelse.

Inslaget var därefter i stort likalydande med det inslag som sändes kl. 06.00 med den huvudsakliga skillnaden att nyhetspresentatörens avslutande ord innan han lämnade över till korrespondenten var enligt följande.

Vår korrespondent berättar om fasliga uppgifter från rapporten.

Inslaget kl. 8.00 påannonserades enligt följande.

Skräckrapport om massavrättningar på fängelse i Syrien.

Innan nyhetspresentatören lämnade över till korrespondenten, vars uppgifter var likalydande med de som lämnades i inslaget kl. 06.00 sades följande.

Och vi börjar med de fasansfulla uppgifter som människorättsorganisationen Amnesty International kom med om Syrien. I rapporten "Slakthuset" så berättas hur uppemot 13 000 fångar dödades av regimen sedan revolten mot syriska presidenten Bashar al-Assad inleddes 2011. Ett brott mot mänskligheten anser Amnesty.

Inslaget kl. 9.00 påannonserades enligt följande.

Tusentals fångar ska ha dödades på syriskt fängelse, vår korrespondent rapporterar.

I inslaget sades därefter följande av nyhetspresentatören, följt av en kortare version av det inslag som sändes kl. 6.00.

Och först om de fasansfulla uppgifter som Amnesty International kom med om Syrien. I människorättsorganisationens rapport Slakthuset så berättas hur uppemot 13 000 fångar avrättats av regimen. Det sedan revolten mot president al-Assad inleddes 2011. Och enligt Amnesty så handlar det om brott mot mänskligheten.

Inslaget i P1-morgon

I inslaget i *P1-morgon*, som sändes omkring kl. 7.40, intervjuade en korrespondent en syrisk advokat som arbetar med att dokumentera övergrepp och tortyr mot kvinnliga syriska fångar. I inslaget sades bland annat följande av programledaren.

Och denna advokat ger oss nu ett mycket skrämmande vittnesmål. Först handlar det om en av de kvinnor han har försvarat i rätten.

Därefter återgav korrespondenten de uppgifter advokaten lämnade under intervjun. Bland annat sades följande.

[...] (Korrespondent) – Hon greps tillsammans med sin son, de fördes in i en cell där det låg en tunn madrass på golvet. Hon våldtogs framför sin femtonårige son. Sedan fördes sonen ut och kvinnan berättade för mig att hon förlorade medvetandet efter den tionde våldtäktsmannen, säger den syrisk advokaten [personnamn]. [...] Hon greps och torterades två gånger men sedan blev det rättegång, jag var hennes advokat säger [personnamn]. Hon stod anklagad för terrorbrott. [...] (Korrespondent) – Men efter rättegången frikändes hon säger advokat [personnamn] och berättar att första gången denna kvinna greps togs hon till ett garage där det var blodstänk på väggarna. Hon hörde skrik och såg en ung man hänga från taket i armarna. Utmattad och allvarligt misshandlad. Sedan satte de ögonbindel på henne och tvingade henne att gå på något som hon förmodade var lik, delar av människor. När hon tog av ögonbindeln stod hon framför en grop full av döda människor. [...] (Korrespondent) – I fängelset tvingade de också henne att klä av sig naken, hon sattes i en bur och så kom två vakter med råttor som de använde för att tortera henne med, hängande i svansen.

Korrespondenten berättade sedan om advokaten och om att sexuella övergrepp inte enbart begås av regimen. Korrespondenten återgav uppgifter från advokaten om en kvinna som blivit sexuellt utnyttjad av islamistiska rebellbefäl för att därefter dömas till döden i en sharia-domstol. Korrespondenten berättade därefter att advokaten själv torterats i fängelse i Syrien. Bland annat sades följande.

[...] (Korrespondent) – [Personnamn] torterades medvetlös under de första dagarna i fängelse 2011. När han vaknade hörde han en läkare eller om det var en sjuksköterska säga "om ni fortsätter kommer han att dö". [...] (Korrespondent) – De hällde diskmedel på golvet i cellen och på oss fångar. Sedan slog de oss från morgon till kväll. Vi sov direkt på golvet. Där fanns gamla män och barn som var tolv-tretton år. [...] (Korrespondent) – Två pojkar grät när de tvingades våldta varandra. Det var alltid värst på natten, det var aldrig tyst, alltid någon som vrålade av smärta under tortyrsessioner. [Personnamn] bekräftar också det som står i Amnesty-rapporten om att fångvaktarna utser en ansvarig bland fångarna i varje cell, en så kallad Shaweesh, som ska hålla ordning i cellen. Om någon fånge bryter mot reglerna torteras både fången och den ansvarige. [Personnamn] blev själv utsedd till Shaweesh. [...] (Korrespondent) – Syftet är att skapa motsättningar mellan fångarna säger han och i en cell tvingades den ansvarige, den cellens Shaweesh, att tortera sina medfångar. Sedan förde de tillbaka honom till cellen och sa åt de andra att det nu var fritt fram för dem att ta ut sin hämnd. De dödade honom. [...]

ANMÄLAN

Anmälaren har på närmare anförda grunder anfört sammanfattningsvis följande.

De referat som av korrespondenten återgavs i inslagen var en katalog av grymheter och det saknades kritisk eller journalistisk bearbetning av materialet. Man borde ha frågat sig vilka som är författare till rapporten, vilken trovärdighet de har och det finns andra källor, oberoende av Amnesty, som speglar samma

uppgifter. Korrespondenten försökte i inslagen tränga förbi förnuft och manipulera lyssnarnas känslor genom utförliga berättelser om hur fångar torteras och avrättas.

Det framgick inte för lyssnaren om korrespondenten sakligt återgav händelser som inträffat eller om det var fråga om exempelvis en litterär text, skriven i syfte att väcka förfäran och avsky och bidra till en förstärkt stämning av fiendskap gentemot Syrien, Ryssland och Iran. Korrespondenten framställde uppgifterna i rapporten som sanning.

Granskningsnämnden har mot bakgrund av anmälan granskat *Ekot* den 7 februari 2017 kl. 6.00, 7.00, 8.00 och 9.00 samt *P1-morgon* den 7 februari 2017, kl. 5.30.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslagen överensstämmer med bestämmelsen om radions särskilda genomslagskraft och anför i huvudsak följande.

De anmälda inslagen i *Ekot* handlade om en omfattande rapport som människorättsorganisationen Amnesty International offentliggjorde den aktuella dagen. I rapporten kartlades avrättningar, tortyr och övergrepp i det ökända militärfängelset Saydnaya i Syrien. Exempel på vad som pågick i fängelset återgavs i inslagen, bland annat vittnesmål om hur hängningar går till och vilken form av tortyr som fångarna utsatts för.

Flera andra människorättsorganisationer och oberoende grupper har tidigare dokumenterat övergrepp begångna av Assads regim i Syrien. I den aktuella rapporten, rubricerad ”Slakthuset”, presenterade Amnesty International nya detaljerade uppgifter, nya vittnesmål och nya siffror bland annat över det uppskattade antalet avrättade.

I nyhetssändningarna under morgonen sammanfattade SR:s Mellanösternkorrespondent Amnesty-rapportens huvudsakliga slutsatser. Enligt dessa begår regimen i Syrien krigsförbrytelser genom att genomföra avrättningar och summariska rättegångar i Saydnaya-fängelset.

Rapportens innehåll är per definition våldsamt, eftersom det handlar om en kartläggning av övergrepp, tortyr och våld i ett okänt fängelse i diktaturen Syrien. Nyhetsinslaget innehöll därmed också exempel på våld. Detaljerna kan uppfattas som mycket obehagliga. Med tanke på nyhetssändningarnas genomslagskraft förvarnade SR därför i påannonseringen varje gång nyhetsinslaget sändes att rapporten innehöll ”fasansfulla” respektive ”fasliga” uppgifter.

Vid kl. 7.40 sändes samma dag i *P1-morgon* en intervju med en advokat med egen

erfarenhet av att ha torterats i syriskt fängelse. Han gav exempel på de övergrepp han själv varit med om, uppgifter som bekräftade Amnestys rapport. Han berättade också om övergrepp som en av de kvinnor han försvarat utsatts för.

Inför intervjun med advokaten varnade *P1-morgons* programledare för innehållet. I påannonseringen sa han att advokatens berättelse var ”ett mycket skrämmande vittnesmål”.

Såväl Amnestyrapporten som advokatens berättelse ger en unik inblick, via detaljerade och väldokumenterade vittnesmål, i något av det som pågår i Syrien bakom lyckta dörrar – bokstavligt talat. Medier, människorättsorganisationer och övriga oberoende granskare har oerhört svårt att få insyn i vad som händer i Syrien. Journalister tillåts inte rapportera fritt. Utländska medier får endast undantagsvis visum för att besöka landet, och tillåts bara rapportera med stränga restriktioner. Att i det läget få tillgång till skildringar från förstahandsvittnen är unikt. Det har uppenbar relevans för publiken och ett exceptionellt nyhetsvärde. Det var därför mycket relevant och motiverat att beskriva detaljer, även om detaljerna i sig kan uppfattas som obehagliga. SR måste, inte minst i ett nyhetssammanhang som det aktuella, kunna delge lyssnarna relevanta uppgifter även om de kan vara skrämmande för vissa. I detta fall varnades också publiken för innehållet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i ljudradion (14 § sändningstillståndet).

SR ska ta hänsyn till radions särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (17 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat vid bedömningen av program som innehåller våld eller är skrämmande för barn. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis ett krav på återhållsamhet i fråga om sådant innehåll som sänds på tider då barn kan antas ta del av programmen.

Nämnden tillämpar en strängare bedömning för program eller inslag före kl. 21.00 än för senare sändningar. Denna tidsgräns gäller dock inte för våldsskildringar i nyhetsprogram. För att inte lägga alltför stora hinder i vägen för nyhetsförmedlingen gäller huvudregeln att man vid nyhetssändningar före kl. 19.00 ska visa återhållsamhet i framställningssättet. Nämnden tar även hänsyn till programsammanhanget och om någon varning föregick sändningen.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att det klart framgick av inslagen i *Ekot* att den aktuella rapporteringen om massavrättningar i ett syriskt fängelse utgick från en ny Amnesty-rapport. Det uppgavs även i *P1-morgon* att Amnesty-rapporten låg till grund för rapporteringen. Nämnden konstaterar vidare att radiokorrespondenten förmedlade innehåll från rapporten och vittnesmål från en syrisk advokat om övergrepp och tortyr mot syriska fångar. Vad anmälaren har fört fram om att korrespondenten endast återgav innehållet i rapporten, utan kritisk bearbetning av materialet, medför inte att inslagen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Mot bakgrund av de beskrivningar av tortyr, avrättningar och sexuella övergrepp som lämnades i inslagen har nämnden även bedömt sändningarna utifrån bestämmelsen i SR:s sändningstillstånd om att hänsyn ska tas till radions särskilda genomslagskraft. Samtliga inslag sändes vid en tidpunkt då barn kan antas ha tagit del av dem och då varsamhet ska iakttas i fråga om skildringar av våld och annat skrämmande innehåll.

Enligt nämndens mening var beskrivningarna detaljerade, utdragna och skrämmande för barn. Nämnden beaktar dock att beskrivningarna förekom i nyhetsinslag respektive aktualitetsprogram och att de utgjorde mycket angelägna vittnesmål om omfattande och systematiska övergrepp inom ramen för den pågående konflikten i Syrien. Mot bakgrund av vad SR har anfört i sitt yttrande om syftet med rapporteringen anser nämnden att inslagen, trots att de sändes vid de aktuella tidpunkterna, inte strider mot bestämmelsen om hänsyn till radions särskilda genomslagskraft.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl (skiljaktig), Jan Holmberg (skiljaktig), Ulrika Hansson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Staffan Dopping och Bo-Erik Gyberg (skiljaktig) efter föredragning av Cecilia Smitt Meyer.

Den skiljaktiga meningen framgår av s. 7.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Cecilia Smitt Meyer

SKILJAKTIG MENING

Ledamöterna Kristina Ståhl, Jan Holmberg och Bo-Erik Gyberg är skiljaktiga. De anser att inslagen borde fällas och anför följande.

Som majoriteten har funnit var beskrivningarna detaljerade, utdragna och skrämmande för barn. Vi instämmer i och för sig i majoritetens bedömning att beskrivningarna utgjorde mycket angelägna vittnesmål om omfattande och systematiska övergrepp inom ramen för konflikten i Syrien. Med hänsyn till att inslagen sändes vid de aktuella tidpunkterna anser vi dock att SR borde ha varit mer återhållsam i sin rapportering. Inslagen strider därför enligt vår mening mot bestämmelsen om radions särskilda genomslagskraft.

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.